

รายงานแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
วัดพระธาตุลำปางหลวง

ของ นางอำไพ บางกิตติกร
ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลลำปางหลวง

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะคา
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลำปาง

คำนำ

ด้วยศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลลำปางหลวง ได้ดำเนินการ ประเมินสื่อยอดแหล่งการเรียนรู้ วัดพระธาตุลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอกะคา จังหวัดลำปาง เพื่อให้ผู้มาใช้บริการมีความรู้ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์และแบบสถาปัตยกรรมล้านนา และเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และเป็นการส่งเสริมสนับสนุนผู้มาใช้บริการนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จึงได้รวบรวมข้อมูลของแหล่งเรียนรู้วัดพระธาตุลำปางหลวงเผยแพร่ให้กับผู้สนใจ

ข้าพเจ้าหวังว่า แหล่งเรียนรู้ วัดพระธาตุลำปางหลวง คงมีประโยชน์แก่ผู้อ่านเพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจโดยทั่วกัน

อำไพ

(นางอำไพ บางกิริติกร)

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลลำปางหลวง

สารบัญ

	หน้า
จุดเด่นแหล่งเรียนรู้วัดพระธาตุลำปางหลวง	5-8
การยอมรับ	9
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	10
แผนที่แหล่งเรียนรู้	11

แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

วัดพระธาตุลำปางหลวง

ชื่อแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต วัดพระธาตุลำปางหลวง ประเภท พิพิธภัณฑสถาน และ โบราณสถาน
ที่อยู่ เลขที่ 271 หมู่ที่ 2 บ้านลำปางหลวงใต้ ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัด
ลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52130

ผู้ประสานจากแหล่งเรียนรู้ นายเมือง สิงห์ทอง สถานที่ติดต่อ วัดพระธาตุลำปางหลวง
โทรศัพท์ 0893719894

สถานที่ตั้ง

วัดพระธาตุลำปางหลวง ห่างจากตัวเมือง ลำปาง 16 กม. ตามทางหลวงหมายเลข 1 ถึง
กม. ที่ 586 เลี้ยวซ้ายผ่านที่ว่าการอำเภอเกาะคาและเลี้ยวขวาไปอีก 3 กม. จะพบวัดตั้งอยู่บนเนิน
เขา

จุดเด่น

วัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านเมืองลำปาง สำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็น
สถานที่ที่เจ้าพระยาสุรพลไชยสงคราม (หนานทิพย์ช้าง) ได้ประกอบวีรกรรมกู้อิสรภาพจากท้าว
มหายศ แม่ทัพพม่า ที่ได้ยึดครองเมืองลำพูนและกิดยึดครองลำปาง และต่อมาได้เป็นต้นตระกูล
ของเชื้อเจ็ดตน ที่ครองเมืองทางเหนือเป็นต้นตระกูลของ ณ ลำปาง ณ ลำพูน ณ เชียงใหม่ และ
ณ น่าน มีโบราณสถานและศิลปะโบราณที่ทรงคุณค่า อาทิ องค์พระบรมธาตุ

วัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นวัดประจำปีเกิด ของคนปี่ลู่ ด้วยการเริ่มสร้างในปีลู่และ
เสร็จในปีลู่เช่นกัน ฐานเป็นบัวลูกแก้ว ส่วนองค์เป็นทรงกรมแบบล้านนา ภายนอกบุด้วยทองจัง
โก ยอดฉัตรทำด้วยทองคำ มีลายสลักคูนเป็นลวดลายประจำยามแบบต่างๆ ภายในองค์พระเจดีย์
บรรจุพระเกศา แลพระอิฐธาตุ จากพระนลาฏช้างขวา พระศอ ด้านหน้าและด้านหลัง ที่รั้ว
ทองเหลืองรอบองค์พระธาตุ มีรุกะสุนปืน ที่หนานทิพย์ช้าง ยิงท้าวมหายศปรากฏอยู่

บันไดนาค และ ชุ่มประตู่โขง เป็นบันไดทางขึ้นสู่ วัดพระธาตุลำปางหลวง ราวบันไดทำด้วยหัวนาคเลื้อยสอง มาจากบนเขาถึงสองตัว ตัวหนึ่งมาหยุดโผล่เศียรที่ช่วงกลางของบันได เบื้องล่าง บางคนมองเห็นเป็นบันไดนาคสองชั้น ชั้นหัวนาค ชั้นล่างเป็นมกรคายนาค ชั้นที่สองเป็นหัวนาคหัวเดียว ที่ปลายสุดของบันไดทางขึ้นเป็นชุ่มประตู่โขง ลักษณะเป็นรูปปราสาทมียอดแหลมพุ่งขึ้นไปเป็นชั้นๆ ลดหลั่นกันมาเป็นชั้นๆ มีลายปูนปั้นเป็นนาคและหงส์ตามชั้นต่างๆ หน้าบันของชุ่มนี้ ประดับลายปูนปั้นเป็นตราธรรมจักรขนาดใหญ่

บันไดนาค

ชุ่มประตู่โขง

วิหารหลวง เป็นวิหารโถงขนาดใหญ่ กว้าง 17 ม. ยาว 39 ม. ก่อสร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง หลังคาซ้อนกันเป็นชั้นลดหลั่นกันมาเกือบถึงพื้น การลดชั้นหน้าหน้าสามชั้นเป็น ด้านหลังสองชั้น เป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมล้านนา พระเจ้าล้านทองพระประธานของวิหารหลวงประดิษฐานอยู่ภายในคู่ประสาทกลางพระวิหาร พุทธลักษณะเป็นศิลปะ เชียงแสนผสมสุโขทัย เนื้อสำริดปิดทอง ปางมารวิชัยขัดสมาธิราบ

ภาพเขียนบนไม้คอสอง มีการเขียนภาพจิตรกรรมเกี่ยวกับ ทศชาติชาดก พุทธประวัติและพรหมจักร

วิหารพระพุทธ อยู่ข้างองค์พระธาตุลำปางหลวง สันนิษฐานว่าสร้างราวพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นวิหารรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 5 วา ยาว 11 วา 1 สอก มุงด้วยกระเบื้องดินขอ ยกพื้นไม่สูงมาก มีบันไดขึ้นอยู่ด้านหน้า วิหารนี้เป็นแบบปิดทึบทั้งสี่ด้าน นับเป็นรูปแบบวิหารที่ไม่เคยปรากฏในล้านนามาก่อน มีพระประธานองค์ใหญ่ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ลงรักปิดทอง

เหลืองอร่ามไปทั่วองค์ พุทธลักษณะแบบสุโขทัย ปางมารวิชัย วงพระพักตร์เป็นวงรี พระนาสิก
ค่อนข้างงุ้ม

ภาพเขียน มีปรากฏอยู่ทั้งภาพในและภาพนอก หรือบริเวณหน้ามุขของอาคาร ปัจจุบันมี
เหลือให้ชมเป็นบางส่วน เช่น บริเวณด้านหน้า ตรงผนังประตูทางเข้า เป็นลวดลายหม้อดอก
และสามารถดูเงาพระธาตุ จากวิหารพระพุทธ

พระวิหารน้ำแต้ม เป็นวิหารโถงขนาดห้าห้อง รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง
ดินขอ และลาดลงต่ำมาก ความสวยงามของวิหารขึ้นอยู่กับความอ่อนช้อยในการทำหลังคาซ้อน
กันเป็นชั้น ภายในประดิษฐานพระเจ้าสามหมื่นทอง พระพุทธรูปสำริดปิดทอง หน้าตักกว้าง 2
ศอก 1 คืบ สูง 2 ศอก 1 คืบ

ภาพเขียนที่น่าสนใจ นักชมศิลปะ ต่างยกให้เขียน บนไม้คอสองที่ติดอยู่บนปลายเสา
อาคาร ซึ่งเป็นที่มาของวิหารน้ำแต้ม ทิศเหนือเล่าเรื่องประวัติพระอินทร์ ทิศใต้เล่าเรื่องนางสามา
วดี ซึ่งเป็นนิทานธรรมบทในอรรถกถาบาลี

พระแก้วดอนเต้า ประดิษฐานในหอพระแก้ว พระแก้วดอนเต้าเป็นพระพุทธรูป
คู่บ้านคู่เมืองลำปาง มีพุทธลักษณะเป็นศิลปะเชียงแสนปางสมาธิแบบขัดสมาธิราบ มีชายสังฆาฏิ
เป็นแถบยาวถึงท้อง มีตำนาน เกี่ยวกับพระแก้วดอนเต้า ว่า มีเทวดาตนหนึ่ง ลงมาเกิดเป็นมนุษย์
ชื่อว่า นางสุชาดา เพื่อรับใช้พระมหาชินราชูเจ้า หรือมหาเถรเจ้าอวาสวัต วันหนึ่งมหาเถร
ต้องการจะแกะสลักพระไม้แก่นจันทร์ แต่หาไม้แก่นจันทร์ไม่ได้ พญานาค จึงได้เนรมิตแก้วมรกต
ไว้ในเตงโม และนำไปวางไว้ในส่วนคอกไม้ของนางสุชาดา ซึ่งนางได้นำเตงโมนี้ไปถวายมหา
เถร เมื่อฝ่าออกมาพบแก้วมรกตอยู่ภายใน พระอินทร์จึงจำแลงเป็นมนุษย์ เพื่ออาสาแกะสลัก
พระพุทธรูปให้จนสำเร็จ มีพุทธลักษณะงดงาม ต่อมาเจ้าเมืองสั่งให้ประหาร นางสุชาดา ด้วย
ข้อหาว่ามีความสัมพันธ์กับมหาเถร ก่อนถูกประหารนางสุชาดา อธิฐานว่า หากนางบริสุทธิ์ ขอ
อย่าให้เลือดตกสู่พื้น เมืองเพชฌฆาตลงดาบ เลือดนางก็ลอยขึ้นสู่อากาศ เจ้าเมืองเกิดกรรมสังเวช
ออกแตกตาย

ทุกปีจะมีงานนมัสการพระแก้วดอนเต้า ในวันเพ็ญเดือน 12

พิพิธภัณฑ์ มีสามอาคาร คือ พิพิธภัณฑ์ใกล้หอพระแก้ว อาคารศาลาบุญตา และวิหาร
พระแก้วดอนเต้า ได้รวบรวมศิลปะวัตถุจากที่ต่างๆ ที่หาชมได้ยาก สังกัศกรรมมาสน์ คานหาบ
คู่พระไตรปิฎก

การได้รับการยอมรับ

ประชาชนได้รับการยอมรับของแหล่งเรียนรู้และได้รับ ใบประกาศ วัดพัฒนาตัวอย่างปี 2520 จากกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการและได้รับ

ใบประกาศ วัดพัฒนาดีเด่น ปี 2534 จากกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ
สอดคล้องตามภารกิจของ กศน.

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บูรณาการหมวดวิชาพัฒนา สังคมละชุมชน และวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 2 ในเรื่องของประวัติศาสตร์และการเขียนภาพบนฝาผนัง การจัดกิจกรรมนี้สอดคล้องกับสาระของหลักสูตรการศึกษาพื้นฐานกศน.

การบริหารจัดการที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การบริการ มีกลุ่มจิตอาสาสมัครกลุ่มผู้สูงอายุ คอยให้คำแนะนำสถานที่ต่างๆ กับผู้มาใช้บริการ ด้วยความเป็นกันเอง มีความจริงใจและบริการให้ความรู้อย่างจริงใจ และ เต็มใจ การเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ ได้นำเสนอในรูปแบบต่างๆ เช่น ทางสื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ เว็บไซต์ www.dhammathai.org/watthai/watphrathat/ampangluang.php

การมีส่วนร่วมเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย

มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการจัดกิจกรรมและได้มีการเชื่อมโยง ภาคีเครือข่าย กับองค์การบริหารส่วนตำบลป่าปางหลวง และกรมศิลปากร เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็น ในการวางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรม

การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดการพัฒนา บริการ องค์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เช่น การพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อความสะดวกในการมาใช้บริการ เช่น มีลานจอดรถ ปรับปรุงภูมิทัศน์ ปรับปรุงวิหารพระแก้ว วิหารน้ำเต้าม บันไดนาค จัดลานวัฒนธรรม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้/บริการความรู้

การดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนเข้ามา แสวงหาความรู้ เช่น การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา สมโภชน์บูชาพุทธรบาท สมโภชน์พระ เจดีย์ ประเพณีของท้องถิ่น เช่น ประเพณีสงกรานต์ สลากภัต

ผู้ใช้บริการ

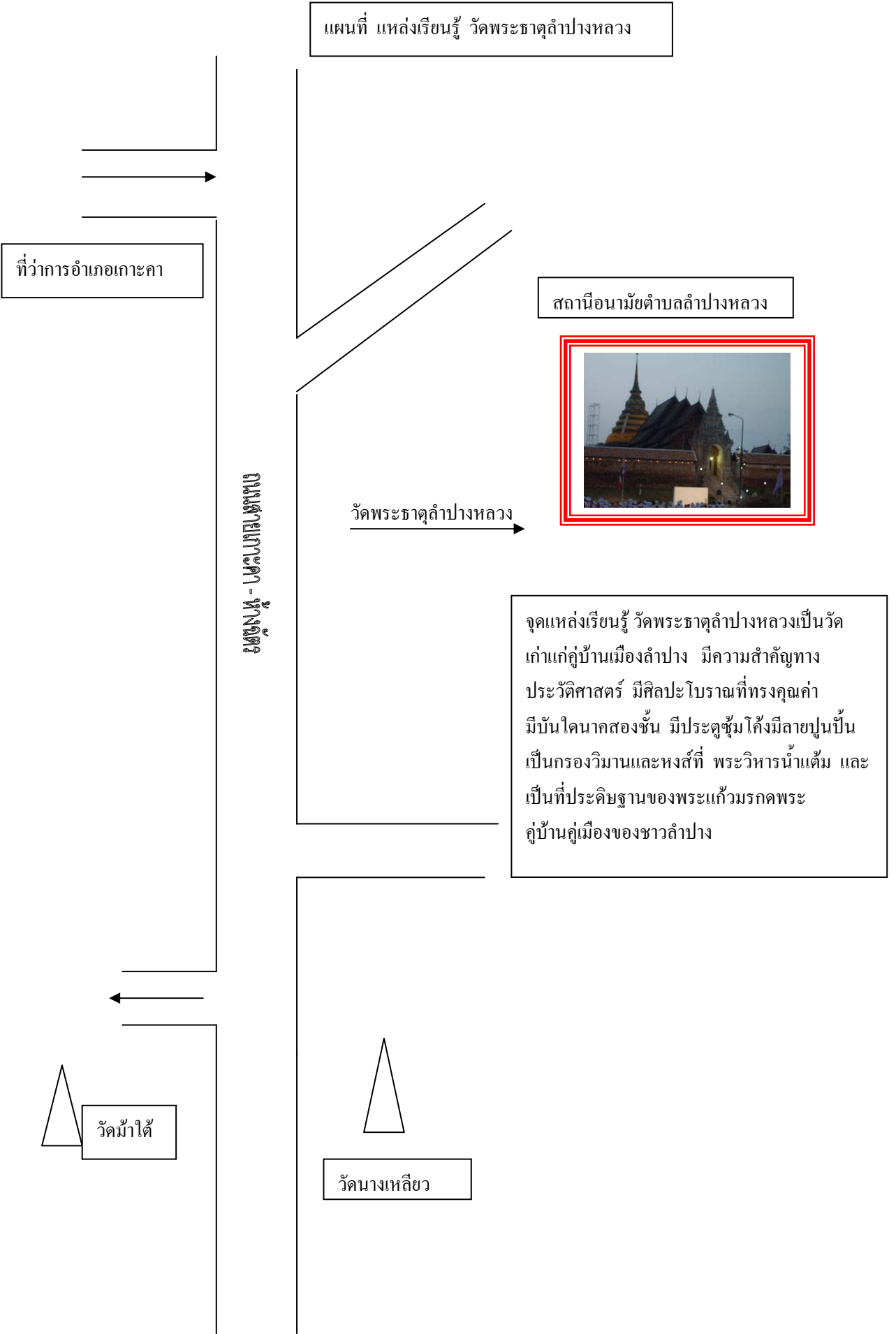
มีผู้มาใช้บริการ มีกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และมาใช้บริการเป็นระยะและต่อเนื่อง ผลที่เกิดขึ้น

การเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ ได้ดำเนินการจัดกิจกรรม เป็นการสร้าง กระตุ้น จุด ประกาย โดยการส่งเสริมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ประเพณีท้องถิ่น เช่น ประเพณี สงกรานต์ สลากภัต วันสำคัญทางศาสนา วันเข้าพรรษา พิธีกรรมทุกวันพระ สมโภชน์บูชา พุทธรบาท สมโภชน์พระเจดีย์ ให้ผู้มาใช้บริการ เกิดการเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

การนำไปใช้ การเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ เป็นสื่อการเรียนการสอน ที่ผู้รับบริการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยวิธีการค้นคว้า ศึกษาดูงาน ทักษะศึกษา ซึ่ง ผู้รับบริการนำความรู้ จาก แหล่งเรียนรู้ นำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์

ความพึงพอใจ

ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ ที่ได้มาใช้บริการและมีความรู้ สามารถนำความรู้ไปขยาย ผลเพื่อสร้างคุณประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

ที่ว่าการอำเภอเกาะคา

แผนที่ แหล่งเรียนรู้ วัดพระธาตุลำปางหลวง

สถานีอนามัยตำบลลำปางหลวง

วัดพระธาตุลำปางหลวง

จุดแหล่งเรียนรู้ วัดพระธาตุลำปางหลวงเป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านเมืองลำปาง มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีศิลปะโบราณที่ทรงคุณค่า มีบันไดนาคสองชั้น มีประตูล้อมโค้งมีลายปูนปั้นเป็นกรองวิมานและหงส์ที่ พระวิหารน้ำแต้ม และเป็นที่ประดิษฐานของพระแก้วมรกตพระคู่บ้านคู่เมืองของชาวลำปาง

วัดม้าได้

วัดนางเหลียว

เขตทุ่ง - ๒๕๖๖

ภาคผนวก

ผู้เรียนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ประวัติहनานทิพย์ช้าง
ณ วัดพระธาตุลำปางหลวง

ผู้เรียนสรุปผลงานกลุ่มที่ได้รับ

ผู้เรียนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ประวัติพระนางจามเทวี
ณ บ้านจามเทวี

ผู้เรียนอภิปรายนำเสนอผลงาน ประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญ
ประวัติ หานานทิพย์ช้าง พระนางจามเทวี

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. ดร.ณรวลัย นันตะภูมิ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอกะลา
2. นางสาวนตยา วุฒิธนูทอง ครู คศ.1

ผู้เรียบเรียง

นางอำไพ บางกิตติกร

ผู้ออกแบบ

นางอำไพ บางกิตติกร

ผลิตโดย ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกะลา
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลำปาง
385 หมู่ที่ 3 ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง 52130

Info @ nfekokha.org

เอกสารหมายเลข 043 / 2551

